

BEZPIECZEŃSTWO

– POWINNOŚĆ CZY GWARANCJA?

TOM V

GROMADZENIE INFORMACJI PRZEZ SŁUŻBY POLICYJNE
A STATUS I PRAWA JEDNOSTKI

pod red.
Tomasza Miłkowskiego

BEZPIECZEŃSTWO
– POWINNOŚĆ CZY GWARANCJA?

TOM V

GROMADZENIE INFORMACJI
PRZEZ SŁUŻBY POLICYJNE
A STATUS I PRAWA JEDNOSTKI

BEZPIECZEŃSTWO
– POWINNOŚĆ CZY GWARANCJA?

TOM V

GROMADZENIE INFORMACJI
PRZEZ SŁUŻBY POLICYJNE
A STATUS I PRAWA JEDNOSTKI

pod redakcją
Tomasza Miłkowskiego

Sosnowiec 2017

Recenzent

dr hab. Jacek Barcik

Redaktor Oficyny Wydawniczej „Humanitas”

Danuta Dziewięcka

Projekt okładki

Bartłomiej Dudek

Copyright by

Oficina Wydawnicza „Humanitas”

ul. Kilińskiego 43

41-200 Sosnowiec

tel.: 32 363 12 25

e-mail: wydawnictwo@humanitas.edu.pl

dystribucja@humanitas.edu.pl

ISBN: 978-83-65682-79-6

Sosnowiec 2017

Sfinansowano z dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego
w 2016 roku Wydziału Administracji i Zarządzania Wyższej Szkoły Humanitas

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
-------------	---

Tomasz Miłkowski

Co mogą wiedzieć o nas służby policyjne – przegląd głównych rozwiązań ustawowych	9
---	---

Mateusz Kucia

Paweł Tobczyk

Gromadzenie i przetwarzanie informacji przez służby policyjne a ochrona danych osobowych	71
---	----

Barbara Orzeł

Krajowy System Informacyjny Policji – zarządzanie informacjami o osobie	103
--	-----

Zakończenie	125
-------------------	-----

Wstęp

Oddajemy do rąk Państwa kolejny już (piąty) tom z serii „Bezpieczeństwo – powinność czy gwarancja?”, poświęcony tym razem gromadzeniu przez służby policyjne informacji na temat obywateli i osób przebywających na terenie Polski. W tym kontekście na niniejszy tom składają się trzy artykuły. Pierwszy, autorstwa T. Miłkowskiego, *Co mogą wiedzieć o nas służby policyjne – przegląd głównych rozwiązań ustawowych*, odnoszący się do normatywnego zakresu danych, jakie formacje policyjne (w tym służby specjalne) mogą gromadzić i przetwarzać na temat osób, wykorzystując zarówno kanały formalne, jak i używając metod i środków pracy operacyjno-rozpoznawczej. Drugi, M. Kuci i P. Tobiczka, *Gromadzenie i przetwarzanie informacji przez służby policyjne a ochrona danych osobowych*, który dotyka podstawowych zagadnień związanych z ochroną danych osobowych uregulowanych przez różne akty prawne na tle uprawnień i obowiązków, jakie zostały nałożone na służby policyjne. Wreszcie trzeci, B. Orzeł, *Krajowy System Informacyjny Policji – zarządzanie informacjami o osobie*, konkretyzuje już w szczegółach podstawową co do zakresu i rozmiaru bazę danych Policji. Jest to o tyle istotne, że – jak się szacuje – w praktyce w KSIP przechowuje się ponad 95% wszelkich informacji kryminalnych pozyskiwanych w naszym kraju. Tym samym wiedza na temat struktury i treści tego systemu stanowi podstawę do jakichkolwiek rozważań na omawiany temat.

Mamy nadzieję, że opracowanie to stanowić będzie kolejny etap w procesie analizy rozwiązań prawnych towarzyszących działaniom na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednocześnie liczymy na to, że lektura zawartych w niej treści będzie impulsem do dalszych pytań. Pozwoli to – być może – na odpowiedź na nie w następnych publikacjach, poświęconych w istocie problematyce kolizji dwóch dóbr: bezpieczeństwa i wolności jednostki. Dóbr, które zawsze muszą „oddąć część siebie”, aby móc w dalszym ciągu „istnieć”...

Tomasz Miłkowski¹

Co mogą wiedzieć o nas służby policyjne – przegląd głównych rozwiązań ustawowych

Ostatnie miesiące ukazały daleko idące zmiany w kreowaniu koniecznych i pożądanых rozwiązań prawnych, które dając prawo do pozyskiwania informacji, umożliwiają zwalczanie zagrożeń dla funkcjonowania państwa i jego obywateli. Obok już istniejących w ustawach dotyczących uprawnień poszczególnych służb do gromadzenia danych, uchwalono w roku 2016 również dwie ustawy epizodyczne, dotyczące organizowanych w Polsce przedsięwzięć o zasięgu globalnym, a mianowicie szczytu NATO i Światowych Dni Młodzieży, a także ustawę o działaniach antyterrorystycznych, w których kwestie te również znalazły swoje odzwierciedlenie. Wreszcie, w ostatnich tygodniach zmodyfikowano zupełnie służby celne i skarbowe, które zresztą w poprzednim kształcie były również silnie umocowane do posiadania wiedzy o podmiotach i osobach, płacących lub obowiązanych do płacenia danin na terenie naszego kraju. Ponieważ przepisy te wchodzi w życie z dniem 1 marca 2017 r., artykuł niniejszy dotyczy stanu prawnego na tenże właśnie dzień².

Stąd też – mając na względzie postanowione w tytule zadanie – wydaje się zasadne dokonanie zestawienia tych norm, które zawarte w tychże ustawach pozwalają (a w wypadku ustaw epizodycznych pozwalały) na szersze, niż jest to w wypadku pozostałych instytucji i urzędów, posiadanie wiedzy na ten temat. Ten swoisty przegląd dotyczyć będzie następujących ustaw: z 6 kwietnia 1990 r. *o Policji*³; z 12 października 1990 r. *o Straży Granicznej*⁴; z 16 marca 2001

¹ Doktor nauk prawnych; Wyższa Szkoła Humanitas; Szef Biura Ochrony Rządu.

² Rzecz jasna poza dwoma ustawami epizodycznymi, które już nie obowiązują.

³ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1782 – dalej UoP.

⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1643 – dalej UoSG.

r. o Biurze Ochrony Rządu⁵; z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu⁶; z 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego⁷; z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym⁸; z 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej⁹; z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej¹⁰; z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych¹¹, oraz wspomnianych dwóch ustaw uchwalonych dla realizacji konkretnych wydarzeń o charakterze ponadstandardowym, a tym samym działań służb porządku i bezpieczeństwa państwa prowadzonych w 2016 r., tj. z 16 marca 2016 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją Szczytu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie w 2016 roku¹², z 18 marca 2016 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją wizyty Jego Świątobliwości Papieża Franciszka w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Światowych Dni Młodzieży – Kraków 2016¹³. I to właśnie od tychże ustaw, już nieobowiązujących¹⁴, zaczniemy naszą analizę.

Pierwszy z aktów, przewidziany dla przeprowadzenia szczytu NATO, zawierał jedynie jedno rozwiązanie epizodyczne, dotyczące gromadzenia informacji w sposób szczególny. Otóż, jak stanowił jego art. 1, Biuro Ochrony Rządu, realizując podczas Szczytu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Warszawie działania profilaktyczne, ma prawo do rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu i dźwięku zdarzeń w miejscach wykonywania zadań, w przypadku gdy te czynności są niezbędne do utrwalenia dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia. Jednocześnie przewidziano, że zarejestrowane w ten sposób obrazy lub dźwięk, niezawierające dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, podlegają protokolarnemu zniszczeniu nie później niż po upływie 30 dni od dnia ich zarejestrowania.

⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 552 – dalej UoBOR.

⁶ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1897 – dalej UoABW.

⁷ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1318 – dalej UoSKW.

⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1310 – dalej UoCBA.

⁹ Dz.U. poz. 1947 – dalej UoKAS.

¹⁰ Dz.U. nr 230, poz. 1371, ze zm. – dalej UoWymInfUE.

¹¹ Dz.U. poz. 904 – dalej UoAntyterr.

¹² Dz.U. poz. 379, ze zm.

¹³ Dz.U. poz. 393.

¹⁴ Obie zostały uchwalone dla konkretnego, jednorazowego celu i przestały już obowiązywać.

Dru ga z ustaw, związana ze Światowymi Dniami Młodzieży, przewidywała już znacznie szerszy katalog możliwych działań służb dla pozyskiwania informacji o osobach. W art. 5 zawarto normę generalną, iż w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas omawianego wydarzenia, a także w celu zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń pozostających z nimi w związku oraz wykrywania i ścigania ich sprawców, Policja może pobierać, uzyskiwać, gromadzić, sprawdzać, przetwarzać i wykorzystywać informacje, w tym dane osobowe:

1) o osobach stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym również poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że osoby te będą przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) uzyskane lub przetwarzane przez inne organy, służby i instytucje państwowe, w tym również w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych;

3) uzyskane lub przetwarzane przez organy ścigania innych państw;

4) osób zarejestrowanych jako uczestnicy Światowych Dni Młodzieży lub wolontariusze współpracujący przy ich organizacji

– także bez wiedzy i zgody osób, których dane te dotyczą, w terminie do dnia 31 sierpnia 2016 r. (a przetwarzać je w pozostałych systemach nie dłużej niż do dnia 30 września 2016 r., chyba że dotyczą prowadzonych w oparciu o nie spraw karnych. Wtedy mogą być przetwarzane dalej).

Art. 6 wskazywał z kolei, że udostępnienie przez Policję informacji, o których mowa powyżej, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas Światowych Dni Młodzieży, a także w celu zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń pozostających z nimi w związku oraz wykrywania i ścigania ich sprawców, organom władzy publicznej, służbom i instytucjom państwowym, w tym również zagranicznym i międzynarodowym, odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. *o Policji*, ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*, ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. *o ochronie informacji niejawnych*, a także umowach międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną. Jednocześnie udostępnianie takie następuje pod warunkiem uzyskania zgody organu, służby lub instytucji, która te informacje uzyskała lub przetwarzała, udzielanej w przypadku, gdy udostępnienie tych informacji nie utrudni lub nie uniemożliwi realizacji zadań tego organu, służby lub instytucji.

Organizacja takiego wydarzenia jak Światowe Dni Młodzieży wiązała się z zaangażowaniem wielkiej rzeszy osób, w dużej mierze wolontariuszy, pochodzących z dziesiątek krajów. To z kolei rodziło konieczność zadbania o to, by nie próbowały dokonać czynów niecznych osoby, podszywające się jedynie pod takie osoby. Istotnym utrudnieniem była w tym wypadku właśnie ta różnorodność, która – z punktu widzenia samej idei spotkań – jest jednocześnie atutem i rozwiązaniem pożądanym. Wielość krajów to jednocześnie wielość baz danych (ale także ich jakości i wiarygodności), różny charakter kontaktów z ich władzami (były to przecież i kraje pod rządami autorytarnymi, kraje w stanie wojny i kraje, z których rekrutują się sprawcy zamachów terrorystycznych), a wreszcie często działanie w oparciu o poszlaki i podejrzenia, a nie dowody. Taki charakter uroczystości nie pozwalał jednak na odmawianie udziału w nim osobom tylko dlatego, że „coś się podejrzewa”. Poza tym wiadomo było od początku, że duża część uczestników przybędzie w ostatniej chwili, bez wcześniejszego podawania swoich danych, także w celu ich sprawdzenia. Należało założyć, że tak właśnie próbowaliby znaleźć się na terenie uroczystości ludzie o złych zamiarach. Dlatego też założono sprawdzenia wolontariuszy (a więc „odpowiedzialnych za grupy”) w systemach, a zabezpieczeniem samych uroczystości miało być dokonywane przez system kontroli na wejściu na każdą z nich. W tym pierwszym celu art. 8 stanowił, że Policja, na wniosek upoważnionego przedstawiciela organizatora Światowych Dni Młodzieży, może dokonywać sprawdzenia osoby zarejestrowanej jako wolontariusz współpracujący przy ich organizacji w zakresie możliwości stwarzania przez tę osobę zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas Światowych Dni Młodzieży, z zastrzeżeniem, że sprawdzenia w zakresie stwarzania przez tę osobę zagrożenia o charakterze terrorystycznym, na żądanie Policji, dokonuje Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Po takim sprawdzeniu Policja przedstawia upoważnionemu przedstawicielowi organizatora Światowych Dni Młodzieży, na jego wniosek, opinię o osobie zarejestrowanej jako wolontariusz współpracujący przy organizacji Światowych Dni Młodzieży, przygotowaną na podstawie informacji zgromadzonych w zbiorach danych prowadzonych przez Policję lub zbiorach danych dostępnych Policji oraz z uwzględnieniem opinii Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego sporządzonej w związku ze sprawdzeniem tej osoby w zakresie stwarzania przez nią zagrożenia o charakterze terrory-